

Vakhnyak N.V. Interaction pre-school institutions with young family in pedagogical theory and practice. The article gives the essence, forms and methods of parents' relationships with pre-school institutions in pedagogical theory and practice. The author focuses on the interdependence of social and family education, states that family and kindergarten, as a social institution, fulfill specific educational functions, can not replace each other and have to interact for the full-grown child development.

Key words: family, preschool educational institution, interaction, collaboration, family education, social education.

УДК 794.78(477)

Іваненко В.В.

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку настільного тенісу характеризується більш швидким темпом гри, ніж був раніше, її активним агресивним характером. Тому дуже актуальним є вирішення питання підготовки спортсменів нового часу з високою кваліфікацією.

Формулювання цілей статті. Метою статті є вироблення нових принципів фізичної підготовки спортсменів у поєднанні з тактичним мисленням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведення дослідження, бесіди з провідними тренерами і спортсменами, аналіз останніх чемпіонатів Європи, Світу дозволяють визначити наступні напрямки в розвитку тактики спортивної боротьби в настільному тенісі:

1. Надання процесу спортивної боротьби активного, динамічного характеру.
2. Зростання ролі стратегії і тактики, використання різноманітних тактичних варіантів у процесі спортивної боротьби.
3. Зростання значення раціональності техніки, її варіативності при економізації рухів.
4. Ускладнення набору техніко-тактичних дій, поява нових різновидів технічних прийомів.
5. Прискорення ігрового темпу, застосування технічних прийомів по висхідному м'ячу, зменшення часу розіграшу очка, збільшення складних і несподіваних ситуацій у грі.
6. Збільшення точності і стабільності техніко-тактичних прийомів, широке використання технічних прийомів з різними крученням м'яча, особливо верхнім, універсалізація гри, широке використання різних видів техніко-тактичних дій.
7. Зростання значення подач у розіграші очка.

8. Посилення в процесі боротьби значення тактичного мислення, прогностичних здібностей, інтуїції, розвиток таких волевих якостей, як ініціативність, рішучість, сміливість.
9. Поліпшення якості інвентарю: поява нових якісних накладок, що сприяють прискоренню темпу гри, зростанню швидкості кручення м'яча, що позначається на поліпшенні техніки і тактики гри, а також у складній боротьбі з „незручними” суперниками, які використовують, такі накладки.

Спортивна підготовка в настільному тенісі – багатолітній та цілорічний, спеціально побудований процес всебічного розвитку, навчання та виховання людей, що займаються цим видом спорту.

Успішна тренувальна діяльність можлива за умов додержання трьох груп принципів:

1. Загальнопедагогічних (дидактичних): виховного навчання, свідомості та активності спортсменів, наочності, доступності, систематичності, індивідуалізації, тривалості та прогресування.

2. Спортивної скерованості до високих досягнень, спеціалізації та індивідуалізації, єдності усіх сторін підготовки, безперервності та циклічності тренувального процесу, максимальності та поступовості підвищення вимог, хвилеподібної динаміки тренувальних навантажень.

3. Методичних випереджень:

- випереджений розвиток фізичних здібностей тенісистів щодо техніко-тактичної підготовки, засвоєння складних елементів, створення перспективних програм;
- розмірності – оптимальний та збалансований розвиток фізичних якостей (сили, швидкості, спритності, гнучкості, витривалості, реакції та координації рухів);
- сполученості засобів, що дозволяє водночас вирішувати кілька завдань (наприклад, поєднувати технічну та фізичну підготовку);
- надмірності застосування тренувальних навантажень, що перевищують змагальні;
- моделювання – широке використання різних варіантів моделювання змагальної діяльності у тренувальному процесі. Останнім часом у спортивному тренуванні тенісистів для якісного управління навчально-тренувальним процесом застосовується метод моделювання. Обов'язковою умовою для створення моделі є таке співвідношення з прототипом, коли можливий переніс даних про модель на прототип за аналогією з певною вправою, окремою ігровою ситуацією, ігровою діяльністю в цілому. Модель ігрової діяльності містить у собі елементи, що характеризують поведінку та дії окремих гравців. У сучасних умовах підготовка тенісистів розглядається як керований, тобто закономірний процес із заздалегідь відомими цілями, постійним збиранням інформації про найважливіші характеристики, зіставленням значень цих характеристик із заданими, і внесенням потрібних корекцій;

- централізації – підготовка тенісистів у центрах підготовки з залученням найкращих фахівців.

У сучасному настільному тенісі досягнення високих результатів обумовлено не тільки фізичною, технічною і психологічною підготовленістю спортсмена, але його тактичною майстерністю. У спортивному двобої при рівності сил перемагає, як правило, той, хто більш гнучко і творчо реалізує заздалегідь підготовлений план гри, правильно оцінює ігрову ситуацію, швидше вибирає оптимальне рішення, діє ініціативно і здійснює його відповідно до своїх фізичних і технічних можливостей.

За способом ведення гри тенісистів умовно можна поділити на одно і двосторонніх, тому що одні хочуть частіше використовувати удари з одного боку (справа чи зліва), а інші – справа і зліва в однаковій мірі. Більшість гравців володіє одnobічним нападом, як правило, це технічні прийоми, виконувани справа, а прийоми зліва ці спортсмени використовують як підготовчі. Лише незначна частина спортсменів володіє рівноцінним двостороннім нападом.

У настільному тенісі гравців залежно від того, якими способами, формами і засобами вони користуються для досягнення перемоги поділяють на: нападаючих (дотримуються наступального стилю гри), захисників (представників позиційного стилю) і універсальних гравців.

Нападаючі – це спортсмени, що застосовують атакуючі і контратакуючі удари, грають у швидкому темпі, прагнуть володіти ініціативою протягом усієї гри. Захисники – це спортсмени, що очікують помилок суперника в результаті своїх точних і стабільних дій. Універсальні гравці – це спортсмени, що поєднують захист із нападом і контратакою. При активному захисті тенісист не вичікує помилки супротивника, а чергує удари так, щоб перешкоджати його активним діям.

У даний час на спортивній арені можна зазначити великий відсоток тенісистів атакуючого стилю і незначний – захисного. Це пояснюється тим, що сучасний настільний теніс – силова активна, наступальна гра (особливо у чоловіків), а захисний стиль гри значно поступається цими показниками. З'являються тенісисти нового стилю, які володіють різноманітним асортиментом різних технічних прийомів і гнучко поєднують елементи активного захисту з атакою і контратакою, що потребує від спортсменів значного рівня тактичної майстерності. Сучасна стратегія синтезує і враховує всі сторони підготовленості спортсмена, що відображається в його діях, і обумовлюється підготовленістю гравця, суперника, об'єктивними умовами гри.

Підготовленість гравця визначається рівнем розвитку всіх сторін підготовки (технічної, фізичної, психологічної, тактичної, інтегральної) та їхнім взаємозв'язком. Технічна підготовка (рівень володіння технічною майстерністю, арсенал технічних прийомів) визначає набір тактичних комбінацій і варіантів гри, тому що технічні прийоми є лише засобами ведення гри у досягненні мети.

Важливим фактором у досягненні високого результату є тактичне мислення гравця. У процесі гри спортсмену доводиться вирішувати численні задачі. Чим вищий „клас” спортсмена, тим ефективнішою є його змагальна

діяльність і більш високими є вимоги, до його тактичного мислення. Тактичні дії багато в чому залежать від адекватності відображення відповідної ситуації спортивного двобою, від правильності оцінки можливостей своїх і супротивника, ухвалення правильного рішення.

Невід'ємною частиною тактичної майстерності є змагальний досвід спортсмена, що має важливе значення при розборі його дій, аналізі тактики, прогнозуванні і програмуванні гри. Значення особливостей суперника, прогнозування найбільш імовірного його тактичного задуму і основних варіантів ведення гри, правильне поводження на змаганнях засновані на досвіді тенісиста.

Однак найважливішим актом у досягненні мети і здійсненні тактичної задачі є тактична дія, у якій виділяють три фази:

- 1) сприйняття й аналіз змагальної ситуації;
- 2) уявне розв'язання тактичної задачі;
- 3) рухове розв'язання тактичної задачі.

Ці фази тісно пов'язані з пам'яттю і являють собою нейроно-моторні компоненти розв'язання тактичної задачі. Адекватне сприйняття ігрової ситуації і її аналіз мають першочергове значення для всіх наступних фаз. Не дуже чітке чи несвоєчасне сприйняття може бути причиною помилкових рішень у спрямованості тактичних дій, що виконуються спортсменом. Якість сприйняття залежить від досконалості зору і тактичної підготовленості гравця, суперника, об'єктивних умов гри.

Тактика тісно пов'язана з технікою (на яку вона впливає) від якої, у свою чергу, залежить. Чим досконаліша техніка спортсмена, тим більш різноманітною може бути його тактика. Ефективність тактичного задуму визначається наявністю визначеного арсеналу технічних прийомів, здатністю гравця застосовувати їх доцільно, творчо, вчасно і точно; ефективність реалізації тактичного плану залежить від технічної і фізичної підготовленості спортсмена і розвитку його інтелектуальних здібностей.

Рівень тактичної майстерності нерозривно пов'язаний зі здатністю спортсмена швидко оцінювати ігрову ситуацію і прогнозувати подальший розвиток подій, з вмінням швидко коригувати власні дії. Наявність цих якостей дозволяє тенісисту за короткий термін оволодіти основами тактичної майстерності. Настільний теніс – вид спорту, де правильний вибір тактичного варіанта має велике значення. Для проведення ефективних тактичних комбінацій тенісисту треба вміти передбачити за підготовчими рухами суперника його подальші дії, прийняти оптимальне рішення і нав'язати свою (незручну для нього) манеру гри.

Сучасний напрямок розвитку тактики настільного тенісу – це атака і контратака, що базуються на вмінні гравця, що атакує, підготуватися до проведення технічного прийому раніше, ніж це встигне зробити суперник, тобто тактика гри ґрунтується на захопленні ініціативи.

Тактичні комбінації, поєднання техніко-тактичних дій із застосуванням атакуючих і контратакуючих ударів можуть бути дуже різноманітними й

залежати від конкретної ситуації, особливостей гри супротивника, технічної підготовленості спортсмена.

У ситуаціях, що виникають у ході ігор у настільний теніс, не можна дати точної поради використання тієї чи іншої тактики без урахування стилю гри, індивідуальних особливостей тенісистів і спеціальних відомостей про суперників. Тактика припускає гнучке маневрування відповідно до мінливих умов гри.

У теорії і методиці спортивного тренування під тактичною підготовкою розуміють удосконалювання раціональних прийомів розв'язання задач, що виникають у процесі змагання, а також розвиток спеціальних здібностей, що визначають ефективність розв'язання цих задач.

На практиці часто спрямованість техніко-тактичної підготовки зводиться до навчання тактичним комбінаціям як можливим способам дій у типових ситуаціях, залишаючи на другому плані проблему творчого вибору дій залежно від ігрових ситуацій, що виникають. Це означає, що в насправді навчають тільки вмінню правильно застосовувати технічні прийоми у фактично вирішеній ігровій задачі. Такий обмежений підхід до навчання техніко-тактичним діям тенісистів не враховує їхні індивідуальні можливості, а також не сприяє розвитку тактичного мислення.

Однак існує й інший підхід до техніко-тактичної підготовки. Він характерний тим, що головну задачу розглядають як розвиток здібностей гравців діяти самостійно, ініціативно у різних ігрових ситуаціях. Тільки тоді спортсмен може досягти високого результату, коли він думає творчо і вміє пристосувати свою гру до вимог конкретної ситуації. Тактика гри є плідною лише тоді, коли вона заснована на максимальному використанні можливостей і здібностей гравців. Оптимальним поєднанням, яке б дало найбільший ефект, є використання змішаної тактики, коли головне місце займає творче розв'язання ігрових ситуацій гравцями, що мають визначений набір типових попередньо засвоєних техніко-тактичних дій.

В основі тактики лежить технічна підготовка, творче застосування технічних прийомів гри. У зв'язку з цим у тенісистів необхідно розвивати вміння максимально ефективно використовувати у змаганнях заздалегідь відпрацьовані тактичні комбінації, удосконалювати ігрові здібності, що забезпечують самостійне гнучке й оперативне перебудування гравців з одних тактичних комбінацій на інші, з одних варіантів ведення гри на інші.

У настільному тенісі технічна підготовка спортсмена значною мірою визначає різноманітність і ефективність його тактичних дій. Оволодіння технічними прийомами та їх удосконалення можуть бути набагато ефективнішими, якщо їх поєднувати з розв'язанням тактичних задач при протиборстві суперника, яке створює умови, що відповідають змагальним.

Висновки. У сучасній практиці у настільному тенісі, з метою глибинного засвоєння технічних прийомів, пересувань і техніко-тактичних дій застосовують методи багаторазового повторення технічних прийомів, моделювання техніко-тактичних дій та ігрових ситуацій у прискореному темпі, використовуючи у навчально-тренувальному процесі велику кількість м'ячів

(підвищення інтенсивності) у вправах зі спаринг-партнером чи на тренажері „пушка”.

Настільний теніс відрізняється високим рівнем орієнтування у складних умовах, що характеризуються швидким реагуванням і точним аналізом мінливих ігрових ситуацій, що забезпечує своєчасне виконання доцільних дій.

Тому засоби тактичної підготовки мають бути спрямовані на розв’язання наступних задач:

1. Розвиток швидкості складної реакції і відповідних дій, специфічних для гри в настільний теніс.
2. Розвиток стійкості та швидкості переключення уваги з однієї тактичної спрямованості дії на іншу.
3. Розвиток прогнозування, швидкість прийому і переробки інформації.
4. Розвиток і удосконалювання „почуття м’яча” – вміння направляти м’яч з метою його влучення в задані точки тенісного столу.

Цілеспрямована техніко-тактична підготовка із засвоєнням різних комбінацій і варіантів гри та вміння застосовувати їх в умовах змагань сприяє розвитку здатності оцінювати мінливі ситуації, швидко в них орієнтуватися, застосовувати необхідні технічні прийоми і тактичні варіанти гри.

Сучасні тенденції розвитку тактики гри в настільному тенісі чітко простежуються в тенісних школах Японії, Китаю, КНДР, Угорщини, Швеції, Німеччині. Тенісисти цих країн демонструють активний наступальний настільний теніс. Навіть сама подача, особливо у китайців і японців, має атакуючий, загрозливий характер.

Останнім часом (у зв’язку з новими вимогами, пропонованими до гравців на міжнародній спортивній арені) з’являються тенісисти нового стилю гри – універсального. Гравці такого стилю в однаковій мірі поєднують захист і напад, застосовуючи активний захист. Їх відрізняє краща гра в нападі, легкий, несподіваний перехід від оборонних ударів до атакуючих і контратакуючих. Характерним для них є використання комбінованих ракеток з різними накладками: зі звичайною гладкою і м’якою гумою з одного боку і гумою типу „анти-спін” (проти кручення) – з іншої. Такі ракетки являють визначену складність, тому що вони додають м’ячу різні кручення і швидкість польоту, обертаючи в руці ракетку під час виконання ударів, гравці універсального стилю намагаються заплутати свого суперника, тобто не завжди відразу можна визначити, якою накладкою був виконаний удар.

Тенісисти універсального стилю гри поєднують віртуозну техніку володіння м’ячем і досить високу активність. Щоб боротися з ними на рівних, треба знати особливості їхньої гри і тренуватися так, щоб сила кручень і швидкість польоту м’яча, що посиляється різними сторонами ракетки, не були несподіваними. Таким чином, знання та урахування сучасних тенденцій техніки і тактики гри необхідні для підбора спеціальних засобів, напрямків на удосконалювання змагальної діяльності й техніко-тактичної підготовки тенісистів. Значення тенденцій розвитку змагальної діяльності, техніки і тактики гри в настільний теніс відкриває широкі можливості оптимізувати цю

діяльність у систему спортивної підготовки для того, щоб створити одну з найважливіших умов у досягненні вищої спортивної майстерності.

Ми пропонуємо йти шляхом моделювання ігрових ситуацій, при розв'язанні яких одночасно з технічною майстерністю спортсменів розвивалося б їхнє мислення. Цієї єдності досягають при такій побудові навчального процесу, коли за допомогою спеціальних підготовчих вправ формуються тактичні навички, пов'язані з оволодінням і удосконаленням основних технічних прийомів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амелин А.Н., Пашинин В.А. Настольный теннис. – 2-е изд., доп. – М.: ФиС, 1985.
2. Амелин А.Н. Современный настольный теннис. – М.: ФиС, 1982.
3. Байгулов Ю.П., Романин А.Н. Основы настольного тенниса. – М.: ФиС, 1980.
4. Барчукова Г.В. Учись играть в настольный теннис. – М.: Советский спорт, 1989.
5. Богушас М.В. Играем в настольный теннис. – М.: Просвещение, 1987.
6. Иванов В.С. Теннис на столе (от новичка до чемпиона мира). – 3-е изд. – М.: ФиС, 1970.
7. Моргушенко О.П. Теніс. Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ. – К.: Республіканський наук.-метод. кабінет Міністерства України у справах молоді і спорту, 1994.
8. Настольный теннис / Пер. с китайск.; Под ред. Сюй Яньшэна. – М.: ФиС, 1987.
9. Настольный теннис: Программа для спортивных секций, коллективов физической культуры и спортивных клубов. – М.: ФиС, 1987.

АНОТАЦІЯ

Иваненко В.В. Сучасні напрямки і тенденції розвитку настільного тенісу. У статті визначені напрямки і тенденції розвитку настільного тенісу; виділено три групи принципів тренувальної діяльності, фази здійснення тактичної задачі, фактори досягнення високого результату у настільному тенісі.

Ключові слова: настільний теніс, тактичне мислення гравця.

АННОТАЦИЯ

Иваненко В.В. Современные направления и тенденции развития настольного тенниса. В статье определены направления и тенденции развития настольного тенниса; выделены три группы принципов тренировочной деятельности, фазы осуществления тактической задачи, факторы достижения высокого результата в настольном теннисе.

Ключевые слова: настольный теннис, тактическое мышление игрока.

SUMMARY

Ivanenko V.V. Modern directions and trends of table tennis. In article was determined directions and tendency of the development of table tennis; was detached three groups principles of training, phases of realization tactics problem; factors of attainment effective result in table tennis.

Key words: table tennis, tactical thinking player.

УДК 373.21 (09)

Канарова О.В.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ

Постановка проблеми. На сучасному етапі в Україні науковці, вчителі та вихователі перебувають у пошуках духовних ідеалів та орієнтирів у вихованні підростаючого покоління, оскільки в цьому – запорука розвитку суспільства.

Ідеї формування духовно-моральних цінностей дітей є досить актуальними, і чи не найбільшу вагу вони набувають для реформування галузі дошкільної освіти. Українське дошкільництво потребує не тільки збагачення навчально-пізнавального змісту, а й суттєвого вдосконалення виховних програм і методик духовно-морального спрямування. В наш час дуже особливо гострим є заклик про формування національної свідомості особистості, виховання громадянина із міцними духовно-моральними основами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дисертаційні дослідження щодо проблеми дослідження стосуються історико-філософського та історико-педагогічного напрямків щодо духовно-символічного аспекту філософської культури Київської Русі (О. Гудзенко-Александрук); проблеми людини в творах Кирила Туровського в контексті антропологічних ідей східної патристики (О. Вдовіна); проблеми особистості у концептуальному просторі неортодоксальної християнської філософії Середньовіччя (Т. Труш); проблеми людини у контексті релігійно-філософської рефлексії І. Гізеля (Н. Прядко); виховних цінностей у просвітницькій спадщині членів Попівської академії (кінець XVIII – початок XIX століття) (О. Скоробагатська); моральнісного підґрунтя галицької педагогіки 30-х років XX ст. (М.Фляк) тощо, а також публікації авторів (В. Волочая, В. Глускіної, О. Приходько, Ж. Янковської та ін.).

Формулювання цілей статті. Разом із цим, проблема виховання духовно-моральних цінностей дитини у вітчизняній спадщині є недостатньо вивченою. Це актуалізує необхідність огляду літератури та характеристики теоретичних основ дослідження проблеми виховання духовно-моральних цінностей дитини, що є **метою** даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті відзначено, що „національне виховання спрямоване на залучення громадян до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури”. Отже, вчителям та вихователям потрібно турбуватися про поступове сходження дитини до духовності змалку, і цей процес має будуватися з урахуванням тих психічних новоутворень, які інтенсивно формуються у дитини дошкільного віку.